

Қўнгил изҳори

... Биринчи синфдагимдан хисобласам, сал кам ўттиз йилдан бўй шеър ўйкиман. Дилга яқинларни дархол ёд оламан. Йигирмадан ошгандан Сурхоннинг жазирасида зиркари ўсган шоир Сирохиддин Сайиддинг шеърий мадоринга ишқим тушди. Хуш курдим. Сабоблари, хабарлари, сафарлари, орузларин амонлари борлигини чулагди.

Англаганинг шоир битикларида энг кўп учрайдигани — кўнгил хирохи. Такрор ва тақор келадигани — Ватан ободлиги. Сатрларининг тизими — соддалик, енгиллик ва эркинлик.

«Кўлманн, мушкул колиб енгиллик топдим,

Сиз олтин топдингиз излай-излай, мен

Ахтара-ахтара кўнгилни топдим».

Ўйладим: Сирохиддин шоир кўйлашни бошлаб

берган кўнгилнинг ичига бундан ҳам чукурор кириб

бориши мумкинмий? Шоирнинг юшко бир

тўртлиги сўровим жавоб буда:

«Уйлашдир бу йўлнинг шому саҳари,

Ҳабарлари бисёр, кўнгил жатари.

Эй дўст, Фаридиддин Аттордин йўған,

Энг узоқ сафаридир кўнгил сафари.

Тушундимки, кўнгил сари истаганинга ботиб бориши мумкин. У охири йўқ сафар. Хатто кадим артакларинг борса келмасларидан ҳам бошкана. Унда чегараю нутка йўқ, уни кўрин ҳам, ушлаб ҳам, ўчаб ҳам бўлмайди. Факаттинга хис килиш мумкин. Бу воқёлники Сирохиддин шоир ҳаммадан дуруст англайди ва шундай таърифи баён келтириди:

«На базм ва на-да сайдлайдирман,

На аввал ва на-да оҳирдайдирман.

Менинг қайдалигим сўрма, бирорадар,

Мен кўнгил атамлини соҳилдайдирман».

Бемалади англаша мумкин — Сирохиддин Сайидидан ўзига бундан ҳаммадан йўл буз учун кўтилмаган янгиллик. Уни англаша осону этишиши кийин.

Шоирнинг ботиний юрти — бизнинг минг йиллик орузларимиз.

Ўз дунёсига нисбатан эзалик хисси биз учун бутунлай ёт. У табигига энд замонда яшай олмайди. Ҳамма нарсадан ўз дунёсини хуш кўради — олам хотолигларидан азоб торади:

«Ҳаҳонича яна минг бир жаҳон топдим,

Ёмандан ҳам ёмронок минг ёмон топдим.

Кўнгил кўнига тушдим — мен равон топдим».

Таъбир жоизи, бу шоиримизга тубанлик элчилари меҳмон ҳам бўлмайди. Ҳаҳонича оламнидек мусаффо кўнгил депслинишлар хивматохидан бутунлай нарида. Кайфиятида бир дарвешликни жўндирилди борки, мазкул топса энг баттол ганимга ҳам муруваттав кўрсата билади. Борлигингин мингдан бир парчасини ҳам гайритабатли кишилар, бегоналар худудидан Ватан куришини истамайди. Бунга кўнгил қамаларни ҳам, орят тугучларни ҳам изн бермайди. Номарддин устига тиккасига босиб боришини да ўзига эл билмайди, шоир:

«Номард бўстонингдан чаман кильмасман,

Ўнган гулларнинг тикан кильмасман.

Дунён бир кўргондир кўйлиг, оҳанглиг;

Ҳас бўлиб гиштингни Ватан кўнгил сафари:

Бу йўлни мен гоз чагригу норавон топдим».

Таъбир жоизи, бу шоиримизга тубанлик элчилари меҳмон ҳам бўлмайди. Ҳаҳонича оламнидек мусаффо кўнгил депслинишлар хивматохидан бутунлай нарида. Кайфиятида бир дарвешликни жўндирилди борки, мазкул топса энг баттол ганимга ҳам муруваттав кўрсата билади. Борлигингин мингдан бир парчасини ҳам гайrita-

бататли кишилар, бегоналар худудидан Ватан куришини истамайди. Бунга кўнгил қамаларни ҳам, орят тугучларни ҳам изн бермайди. Номарддин устига тиккасига босиб боришини да ўзига эл билмайди, шоир:

«Номард бўстонингдан чаман кильмасман,

Ўнган гулларнинг тикан кильмасман.

Дунён бир кўргондир кўйлиг, оҳанглиг;

Ҳас бўлиб гиштингни Ватан кўнгил сафари:

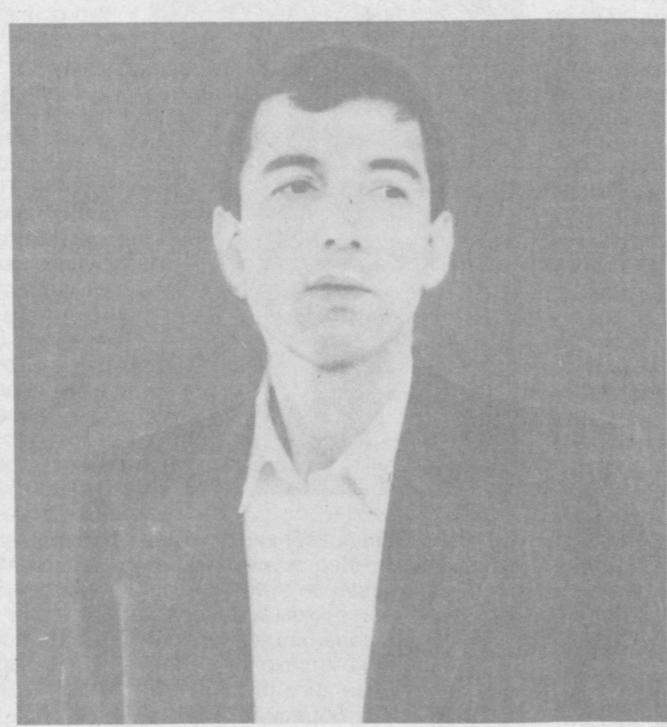
Бу йўлни мен гоз чагригу норавон топдим».

солиб, шундай хикматлар яратди, улардаги ќувват ва хозиржабоблик ҳар кўнгилни обод ва озод этигни тайни:

«Ҳар тепа, ҳар дўнглик турбат эмасдири,

Ҳар қандай айрилиқ гурбат эмасдири».

ЭНГ УЗОҚ САФАР

нинг нима эканлигини. Широқдан ҳам, Афлотундан ҳам яхширок биладилар.

Қалбади Ватан ҳиссси барқ уриб турган ҳар бир шашс ўз хонадони эшикларининг гирчилашини бир ўзда сақлаб қола билади. Уларнинг кўзларини боғлаб кўйиб, кўлига бир пиёла чой тутсангиз, писёланнинг ўзинини еки бошханаки эканлигини ҳам њеч янгилиш масдан айтиб бора олади. Она юртни буд-шуди билан сева билиш воласи шунчалар тенгиси ўзинатки, у кўринин кўзини, шубҳаси, оча билади.

«Пушталарда колиб кетган

Қўнгил экандирсан, Ватан.

Ёлғиз онам, паришионхол

Синглим экандирсан, Ватан».

Ушбу сатрлар Ватана чексиз мухаббат кафолатидир.

Фараз қилинг, Ватан — ёлғиз она, Ватан — паришионхол сингил. Хўш кимлар ёлғиз онамини кўз кочрагичидек асрамайди? Алкисса, барачимиз онадан туғилганимиз. Сингилларни орияни ўртага кўйб ҳимоя килимас. Ватанга шунчалар таъриф берилганни, шонирга «Ватан нима?» дей сабол берманг. Билингни, Сирохиддин Сайидидан ўз билан ташвишининг бирлигини доимо ўзурнига кўяла.

Унинг ўрт тўрпидаси яна даста-даста сатрлари борки, ўқигандага ўзгача роҳат топасан, миошсан, шук киласан, хайратта тушасан!

Дил пораси қўз кораси

Сен ўзингидирсан, Ватан.

Менинг қўнгил сен аслида

Сен кўзимдирсан.

Томиримда томир ёйган

Илк сўзимдирсан.

Или оғришим, илк ёмғирим

Найсоним Ватан»

Шоир туғилган юрти — Сурхондарё ҳакида ҳаммадан кўп, тўйиб-тўйиб, кўпирниб, энтишиб, тўлиб-тошиб ёзади:

«Колмиш бунда Искандардан бир кўприк,

Ёлғиз кўприк тарз аро сир кўприк.

Бу дунёда жаҳониг ҳам бир кўприк,

Сенсан менинг бу оламда дарагим,

Сурхон десам, зирқираиди юрагим».

Унинг шеъларидаги, покизи ниятларидаги лаззатлар шундаки,

«Мана мени!» деган ҳар битта ўртдошдан факат ҳаллопик ва орият талааб килид. Ўзур билан яшашини истайди. Уларга юксак баҳо беради, кўнглини кўтарида:

«Бу болалар гурур бор деб олишади,

Пул учунмас номус ор деб олишади,

Амир Темур кони бор деб олишади,

Ори йўлгар ушбу элга ўғлон эмас».

Хисобимда Сирохиддин Сайидидан тўрт-бешта китоби бор. Букламага саҳифаси остига калам тегмаган сатри колмаган хисоб.

Ўзимга керак нарсанни ундан бетоқат ахтарман — топаман. Унинг ичиги дунёси билинадан бутунлай фарқ килса-да, нимаси биландир якин. Чакиларни атрофимизни ёритиб туради. Зеро:

Зари борми, зўри борми — бир тандир,

Хаозонлари зўя юрака кафандир,

Барчамизга Ҳудо берган Ватандир —

Сирохиддин яшадиган бу дунён.

Нормурод МУСОМОВ

Рўзи ҚОДИРИЙ

АЁЛ ШАРОФАТИ ~ БИЗ ОЛГАН НАФАС

Бир-бир варакладим инсон тарихин

Учради ҳар бетда аёл дафъатан.

У тутмиш бисотин, ҳаёт шаробин,

Яшаш дебочасин у бошлар зотан.

Ҳаёт уйгониниши мукаддимаси,

Баҳор нафасидан яралтансимон.

Кўркмалар келтирган кўкламанинг иси,

Чаман дудогидан тарафлансимон.

Сендан бошланади ҳаёт кадами,

Навбахор тонгидда эса нафасат.

Туман николда аёлнинг дамин,

Бу ўзгармас конун — ҳикмат, каромат!

II

Хоҳ аввал, ҳоҳ ҳозир туғилганди қиз

Базан хонадонди шодлик бўлар кам.

Ота қовогидан ёғар кору муз,

Аёл хижолатда киприк тўла нам.

Шунча юза қарар ҳаёт, хайҳот,

Мехрибон аёл-куз қиқибати!

Ўғилдан киз қадри паст бўлса наҳот,

Нечун бўлур ўнда ёақисат?

Бизга шу аёлдан рабат газгул, эзгулик,

Жаҳондаги буткул мардлик, яхшилик!

Башариятдаги сўнгиз саҳиҳлик,

Унинг мухаббатисимон мангуллик!

Унинг тилагидек учур, мусаффо,

Аёл фармонидек берас-да, ҳаёт-да,

Бу садо аёлдид, ўйқириб, тўлиб-тошиб.

Балки бежис эмас раббим амрида

Азалий мукаддас яралган аёл,

Мухаббат чўғи ҳам, сеҳри, меҳридан

Бусиз яшамогу, улғаймоқ маҳол!

Теран мушоҳада кильмасанг бўлмас,

Шаънинг бу обрўйинг ўшнага пайванд!

Кайнонанг аёлдир, тукъянг онанг ҳам,

Онанг, синглинг аёл зоти-ку ахир.